

การนิเทศการศึกษาเพื่อพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูภาษาไทย
EDUCATIONAL SUPERVISION FOR ENHANCING ACTIVE LEARNING MANAGEMENT
COMPETENCY OF THAI LANGUAGE TEACHERS

เฉลิมชาติ ลิ้มกุล

Chalermchart Limkul

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Faculty of Education, Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Chaleamchartlimkul@gmail.com

Received: 2025-07-02; Revised: 2025-08-19; Accepted: 2025-08-26

บทคัดย่อ

การยกระดับคุณภาพการศึกษาในศตวรรษที่ 21 จำเป็นต้องเน้นการจัดการเรียนรู้เชิงรุกที่ส่งเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์และการลงมือปฏิบัติของผู้เรียน โดยเฉพาะในรายวิชาภาษาไทยที่เป็นพื้นฐานของการสื่อสารและการเรียนรู้ในกลุ่มสาระอื่น ครูจึงต้องมีสมรรถนะในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งการนิเทศการศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญในการสนับสนุนการพัฒนาครูให้สามารถจัดการเรียนรู้ได้อย่างเหมาะสมและมีคุณภาพ

บทความวิชาการนี้ ผู้เขียนจะนำเสนอแนวคิดและแนวทางของการนิเทศการศึกษาเพื่อส่งเสริมสมรรถนะในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูภาษาไทย เน้นการพัฒนาองค์ความรู้ ทักษะ และเจตคติของครูให้สามารถออกแบบและจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เนื้อหาหลักในบทความประกอบด้วย 1) แนวคิดเกี่ยวกับการนิเทศการศึกษา 2) แนวคิดเกี่ยวกับสมรรถนะครู 3) แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ซึ่งการจัดการเรียนรู้เชิงรุกมีความสำคัญในการส่งเสริมให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้อย่างแท้จริง พัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ การสื่อสาร และการแก้ปัญหาเพื่อเตรียมพร้อมสู่การดำเนินชีวิตในศตวรรษที่ 21 องค์ความรู้จากบทความนี้สามารถนำไปประยุกต์ใช้เพื่อส่งเสริมคุณภาพการจัดการเรียนการสอนของครูได้อย่างหลากหลาย โดยเฉพาะการพัฒนาในระดับสถานศึกษา เขตพื้นที่การศึกษา และวงวิชาการ ผ่านกรอบแนวคิด “5P MODEL” ซึ่งประกอบด้วย การวิเคราะห์และเตรียมการ (Preparing) การวางแผนและสร้างองค์ความรู้ (Planning) การนิเทศและติดตามแบบมีส่วนร่วม (Practicing) การประยุกต์และสะท้อนผล (Processing) การรายงานและพัฒนาต่อเนื่อง (Presenting) องค์ความรู้นี้สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการวางแผนการนิเทศภายในสถานศึกษา การจัดอบรมเพื่อเสริมสร้างทักษะและทัศนคติของครูรายวิชาต่าง ๆ การพัฒนาเครือข่าย

ครูนิเทศร่วม รวมถึงการสร้างวัฒนธรรมองค์กรแห่งการเรียนรู้ในโรงเรียน นอกจากนี้ ยังสามารถใช้เป็นแนวทางการกำหนดนโยบายหรือพัฒนางานวิจัยในระดับชาติ เพื่อยกระดับคุณภาพครู และส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

คำสำคัญ: การนิเทศการศึกษา; สมรรถนะครูภาษาไทย; การจัดการเรียนรู้เชิงรุก

Abstract

Improving the quality of education in the 21st century requires a focus on active learning that promotes students' analytical thinking and hands-on practice. This is especially important in Thai language instruction, which serves as the foundation for communication and learning in other subject areas. Therefore, teachers must possess the competency to effectively design and implement learner-centered activities. Educational supervision is a key mechanism in supporting the professional development of teachers, enabling them to deliver instruction appropriately and with quality.

This academic article presents concepts and approaches to educational supervision aimed at enhancing Thai language teachers' competencies in active learning management. It emphasizes the development of teachers' knowledge, skills, and attitudes, enabling them to design and organize student-centered learning activities effectively. The core content of the article includes 1) Concepts of educational supervision 2) Concepts of teacher competency and 3) Concepts of active learning management. The knowledge derived from this article can be applied to improve teaching quality at various levels, including school-based development, educational service area offices, and academic communities. This is achieved through the "5P MODEL" framework, which consists of Analysis and preparation, Planning and knowledge building, Participatory supervision and monitoring, Application and reflection, and Reporting and continuous development. This model can be used for internal school supervision planning, professional development workshops to enhance teachers' skills and attitudes across subjects, and the development of collaborative supervision networks. It also fosters a culture of professional learning communities within schools. Additionally, it serves as a foundation for policy formulation or national-level research initiatives to enhance teacher quality and support student learning achievement in the 21st century effectively and sustainably.

Keywords: Educational Supervision, Thai Language Teacher Competency, Active Learning Management

บทนำ

การพัฒนาการศึกษาในยุคศตวรรษที่ 21 จำเป็นต้องยกระดับกระบวนการเรียนรู้ให้เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยเฉพาะในรายวิชาภาษาไทยซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญของการคิด วิเคราะห์ และการสื่อสาร การนิเทศการศึกษาจึงมีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนครูให้สามารถจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมกระบวนการคิดขั้นสูงของผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ประเด็นหลักของการนิเทศเพื่อพัฒนาสมรรถนะครูภาษาไทย ได้แก่ การพัฒนาความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้เชิงรุก การส่งเสริมทักษะการใช้เทคนิคการสอนที่เหมาะสมกับเนื้อหาและผู้เรียน การสร้างเจตคติที่ดีและความมั่นใจของครูในการออกแบบการเรียนรู้ รวมทั้งการให้ข้อเสนอแนะอย่างสร้างสรรค์ผ่านกระบวนการนิเทศแบบมีส่วนร่วม ปรากฏการณ์สำคัญที่เกิดขึ้นจากการนิเทศศึกษารูปแบบนี้ คือ การเปลี่ยนแปลงแนวคิดจากการนิเทศเชิงควบคุม ไปสู่การนิเทศแบบส่งเสริม สนับสนุน และเป็นพี่เลี้ยง ที่เน้นการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างครูและผู้นิเทศ ส่งผลให้ครูเกิดความตื่นตัวในการพัฒนาตนเองและมีความกระตือรือร้นในการปรับกระบวนการจัดการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับบริบทของผู้เรียนมากขึ้น อีกทั้งยังเป็นการส่งเสริมให้เกิดวัฒนธรรมการเรียนรู้ร่วมในองค์กรอย่างต่อเนื่อง ความน่าสนใจของการนิเทศเพื่อพัฒนาสมรรถนะครูภาษาไทย คือ การออกแบบกระบวนการที่ครอบคลุมทั้งด้านวิชาการ เทคโนโลยี และจิตวิทยา โดยมีรูปแบบที่ยืดหยุ่น สามารถปรับใช้กับครูในบริบทที่หลากหลาย และใช้เครื่องมือดิจิทัลในการติดตาม สนับสนุน และสะท้อนผลอย่างเป็นระบบ นอกจากนี้ ยังมีกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ แนวปฏิบัติที่ดี (Best Practice) การนิเทศช่วยสร้างแรงบันดาลใจและส่งเสริมการเติบโตทางวิชาชีพของครูภาษาไทย ทำให้ครูมีโอกาสพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง ช่วยให้ครูสามารถจัดการเรียนรู้ที่ตอบสนองต่อความแตกต่างระหว่างผู้เรียน และนำไปสู่การยกระดับคุณภาพผู้เรียนอย่างแท้จริง นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับนโยบายการศึกษาชาติที่มุ่งเน้นการพัฒนาทักษะศตวรรษที่ 21 และการเรียนรู้ตลอดชีวิต ซึ่งถือเป็นภารกิจสำคัญในการพัฒนาครูไทยให้มีความพร้อมในการรับมือกับความเปลี่ยนแปลงในโลกยุคใหม่ได้อย่างมั่นคงและยั่งยืน จากรายงานของ Office of the Education Council (2021) พบว่าสมรรถนะของครูในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกยังมีข้อจำกัด ทั้งด้านองค์ความรู้ ทักษะการใช้เทคนิคการสอน และเจตคติในการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการสอน ดังที่ Boonchan, R., et al. (2025) ได้พัฒนารูปแบบการนิเทศแบบเสริมพลังเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูภาษาไทย โดยพบว่า รูปแบบการนิเทศแบบเสริมพลังเพื่อเสริมสร้าง สมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูภาษาไทย ได้แก่ หลักการ วัตถุประสงค์ กระบวนการนิเทศ ประกอบด้วย การสร้างความตระหนัก (Raising Awareness) การวางแผนการนิเทศ (Supervision Planning) ปฏิบัติการนิเทศ (Supervising Operation) การเรียนรู้สู่การแก้ปัญหา (Learning to Problem Solve) การประเมินผลการปฏิบัติ (Performance Evaluation) การวัดและประเมินผล และสมรรถนะในการ

จัดการเรียนรู้ ได้แก่ ความรู้เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ภาษาไทยเชิงรุก ทักษะการออกแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุก และเจตคติต่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุก

การนิเทศการศึกษา ถือเป็นองค์ประกอบสำคัญในกระบวนการส่งเสริมและพัฒนาบุคลากรทางการศึกษา รวมถึงยกระดับคุณภาพของการจัดการเรียนรู้ โดยอาศัยความร่วมมือระหว่างผู้บริหาร นักนิเทศ และครูผู้ได้รับการนิเทศ ผ่านการให้คำแนะนำ สนับสนุน และส่งเสริมให้ผู้รับการนิเทศสามารถพัฒนาตนเองได้อย่างต่อเนื่องและมั่นคง ซึ่งจะนำไปสู่การเพิ่มขวัญกำลังใจในการทำงาน และส่งผลต่อการพัฒนาผู้เรียนให้บรรลุตามเป้าหมายของการจัดการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ (Mongkolwanit, 2018) การจัดการเรียนรู้เชิงรุก เป็นกิจกรรมที่ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียน โดยผู้เรียนเป็นผู้กระทำและในขณะเดียวกันก็คิดในสิ่งที่ทำ ด้วยกิจกรรมเช่นนี้ทั้งอ่าน เขียน อภิปราย หรือมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหา ช่วยให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการคิดขั้นสูง คือ คิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ และประเมินค่า (Bonwell & Eison, 2017) การจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) เป็นแนวทางการเรียนการสอนที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมอย่างกระตือรือร้นในกระบวนการเรียนรู้ โดยมุ่งเน้นการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนกับเนื้อหาและกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อกระตุ้นให้เกิดกระบวนการคิดระดับสูง เช่น การวิเคราะห์ การประเมิน และการสร้างสรรค์ ผู้เรียนไม่ได้เป็นเพียงผู้รับฟังเท่านั้น แต่ยังต้องมีบทบาทในการอ่าน เขียน ตั้งคำถาม ซักถาม และอภิปรายร่วมกันในชั้นเรียน อีกทั้งยังต้องลงมือปฏิบัติจริง โดยคำนึงถึงพื้นฐานความรู้เดิมและความสนใจเฉพาะตัวของผู้เรียนเป็นหลัก ซึ่งกระบวนการนี้จะช่วยเปลี่ยนบทบาทของผู้เรียนจากผู้รับสารไปสู่การมีส่วนร่วมในการสร้างองค์ความรู้ของตนเอง (Ministry of Education, 2022) ซึ่ง Funfueangfu (2020) อธิบายว่า สมรรถนะด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุก หมายถึง ความสามารถของครูในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง ผ่านการลงมือปฏิบัติ และกระบวนการคิดวิเคราะห์ ซึ่งผู้เรียนจะได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็น เรียนรู้ร่วมกัน และสะท้อนผลการเรียนรู้ทั้งในกลุ่มของตนเองและร่วมกับครูผู้สอน จนสามารถสร้างองค์ความรู้ใหม่ด้วยตนเองได้ โดยสมรรถนะนี้ครอบคลุมถึงทักษะในการออกแบบการจัดการเรียนรู้ การวางแผนการสอน การจัดกิจกรรมให้สอดคล้องกับผู้เรียน การพัฒนาสื่อและนวัตกรรมทางการศึกษา ตลอดจนการวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ

การศึกษาที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ครูมิใช่เพียงผู้ถ่ายทอดความรู้ แต่เป็นผู้ออกแบบและจัดการกระบวนการเรียนรู้ให้ผู้เรียนเกิดการคิดวิเคราะห์ คิดสร้างสรรค์ และสามารถลงมือปฏิบัติได้จริง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ครูภาษาไทย ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมทักษะการสื่อสาร การอ่านรู้เรื่องและการเขียนสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ครูภาษาไทยจะต้องมี สมรรถนะในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก อย่างเต็มศักยภาพ และ การนิเทศการศึกษา คือกลไกสำคัญในการส่งเสริมและผลักดันการพัฒนาสมรรถนะนั้นให้เกิดขึ้นได้จริงในห้องเรียน บทความวิชาการนี้มี เป้าหมายหลัก เพื่อเสนอแนวทางของการนิเทศการศึกษาที่สามารถส่งเสริมสมรรถนะของครูภาษาไทยในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกอย่างเป็นระบบ โดยเน้นการพัฒนาแบบองค์รวม

ทั้งด้านความรู้ ทักษะ และเจตคติในวิชาชีพครู การนิเทศในลักษณะดังกล่าวไม่ใช่เพียงการติดตาม ตรวจสอบ หรือประเมินผลเท่านั้น แต่ต้องเป็น กระบวนการที่เน้นการเรียนรู้ร่วมกัน ระหว่างศึกษานิเทศก์กับครูผู้สอน ผ่านการวางแผนอย่างมีเป้าหมาย การสังเกตอย่างใกล้ชิด และการสะท้อนผลการจัดการเรียนรู้อย่างมีคุณภาพ การนิเทศเพื่อพัฒนาสมรรถนะของครูภาษาไทย กล่าวได้ว่า การนิเทศการศึกษาที่สามารถส่งเสริมสมรรถนะ ของครูภาษาไทย มิได้เป็นเพียงกิจกรรมหนึ่งในรอบปี แต่คือ เชื่อมทิศ ที่กำหนดทิศทางการพัฒนาวิชาชีพครู และส่งผลต่อคุณภาพการเรียนรู้ของนักเรียนโดยตรง ด้วยเหตุนี้ การวางระบบการนิเทศที่เน้นการส่งเสริมพลัง และศักยภาพของครู จึงถือเป็นภารกิจสำคัญที่สถานศึกษา เขตพื้นที่การศึกษา และหน่วยงานต้นสังกัดควรให้ความสำคัญอย่างยิ่ง เพื่อขับเคลื่อนการเรียนรู้เชิงรุกของครูภาษาไทยให้เกิดขึ้นได้จริงในทุกห้องเรียน

เนื้อหา

การศึกษานี้ได้ทำการทบทวนวรรณกรรม งานวิจัย และบทความทางวิชาการที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้เห็นถึง ช่องว่างขององค์ความรู้ (Knowledge Gap) ที่ยังไม่ได้รับการพิจารณาอย่างชัดเจนในการพัฒนาสมรรถนะครู ด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุกผ่านการนิเทศการศึกษา โดยวิเคราะห์แยกเป็น 3 ประเด็น ดังนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับการนิเทศการศึกษา

การนิเทศการศึกษาเป็นกลไกสำคัญในการส่งเสริมคุณภาพการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา โดยมีเป้าหมายเพื่อพัฒนาศักยภาพของครูให้สามารถจัดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่ง Mongkolwanit (2018) อธิบายว่า การนิเทศศึกษาเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการพัฒนาบุคลากรทางการศึกษาการพัฒนา การจัดการเรียนรู้ ด้วยความร่วมมือระหว่างผู้บริหาร ผู้นิเทศและผู้ถูกนิเทศโดยการช่วยเหลือ แนะนำผู้ถูกนิเทศ ให้สามารถช่วยเหลือตนเอง เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน และมีขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงาน เพื่อให้เกิดการ พัฒนาในตัวผู้เรียนตามวัตถุประสงค์ในการจัดการศึกษา และ Tipyasuk (2020) อธิบายว่า การนิเทศ เป็นกระบวนการพัฒนาบุคลากรทางการศึกษาให้มีคุณภาพ ทันต่อสถานการณ์ นโยบายการศึกษา หลักสูตร และองค์ประกอบต่าง ๆ ซึ่งความสำคัญของการนิเทศการศึกษา คือ 1) เพื่อพัฒนาทางด้านวิชาการ ความรู้ นวัตกรรมทางการศึกษา หลักสูตร นโยบายการจัดการศึกษา มีการปรับเปลี่ยนอย่างรวดเร็วและต่อเนื่อง 2) เพื่อให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงสภาวะทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม มีการปรับเปลี่ยนอยู่ตลอดเวลา 3) เพื่อแก้ไขปัญหาในการจัดการศึกษาที่สามารถป้องกันความผิดพลาดในการจัดการศึกษาและก่อให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ ในการจัดการศึกษา 4) เพื่อยกระดับมาตรฐานการศึกษา

นอกจากนี้ Office of the Basic Education Commission (2019) อธิบายว่า การนิเทศการศึกษามีความมุ่ง หมาย เพื่อให้สถานศึกษาในสังกัดมีคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา ตามที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนด เพื่อให้ สถานศึกษาสามารถบริหาร และการจัดการเรียนรู้ให้เป็นไปตามที่กำหนดไว้ในหลักสูตร เพื่อพัฒนาหลักสูตร และการจัดการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพสอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น ทันต่อการเปลี่ยนแปลง

ตามสถานภาพเศรษฐกิจ สังคมและการเมือง เพื่อพัฒนาบุคลากรในสถานศึกษาได้พัฒนาเพิ่มพูนความรู้ทักษะ ประสบการณ์ในการจัดการเรียนรู้ และการปฏิบัติงาน ตลอดจนความก้าวหน้าในวิชาชีพเพื่อให้บุคลากร ในสถานศึกษามีขวัญ และกำลังใจในการปฏิบัติงานพัฒนางานตามหน้าที่ และเพื่อให้เกิดการประสานงาน และความร่วมมือในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาระหว่างสถานศึกษาในสังกัด หน่วยงานของรัฐ และเอกชน ตลอดจนองค์กรต่างประเทศ และ Mongkolwanit (2018) อธิบายว่า การนิเทศการศึกษา มีจุดมุ่งหมายที่สำคัญ คือ 1) เพื่อพัฒนาความสามารถของครูและบุคลากรอื่นในองค์กร 2) เพื่อช่วยให้ครูและบุคลากรอื่นสามารถ วิเคราะห์ปัญหาและหาแนวทางแก้ไขปัญหาดังด้วยตนเอง 3) เพื่อช่วยให้ครูและบุคลากรอื่นในการค้นหาวิธีการ ทำงานที่มีประสิทธิภาพด้วยตนเอง 4) ช่วยให้ครูและบุคลากรอื่นมีความศรัทธาในวิชาชีพหรือสายงาน ของตนเอง 5) เพื่อช่วยให้ครูและบุคลากรอื่นมีความก้าวหน้าในวิชาชีพหรือสายงานของตนเอง 6) เพื่อสร้าง ความร่วมมือร่วมใจในการปฏิบัติงาน 7) เพื่อสร้างขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงาน 8) เพื่อช่วยให้ครูมีทักษะ ในการปฏิบัติงานการใช้และพัฒนาหลักสูตร การปรับปรุงการเรียนการสอน การผลิตและการใช้สื่อการสอน การวัดและประเมินผล และ 9) เพื่อช่วยให้ครูสามารถทำวิจัยชั้นเรียนได้ ซึ่งมีนักวิชาการ และนักการศึกษา ได้อธิบายกระบวนการนิเทศ ดังนี้

Boonchan , et al. (2025) อธิบายว่า ขั้นตอนการนิเทศ มี 5 ขั้นตอน ประกอบด้วย ขั้นที่ 1 ขั้นสร้างความตระหนัก (Raising Awareness) ขั้นที่ 2 การวางแผนการนิเทศ (Supervision Planning) ขั้นที่ 3 ขั้นปฏิบัติการนิเทศ (Supervising Operation) ขั้นที่ 4 การเรียนรู้สู่การแก้ปัญหา (Learning to Problem Solve) ขั้นที่ 5 การประเมินผลการปฏิบัติ (Performance Evaluation)

Champa (2024) อธิบายว่า ขั้นตอนการบริหารการนิเทศภายในเชิงรุก มีดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การเตรียมการนิเทศ (P: Preparing) หมายถึง ระยะเวลาของการศึกษาข้อมูลพื้นฐาน ต่าง ๆ วิเคราะห์ประเด็นความต้องการที่มีความสำคัญกับการนิเทศ ผู้นิเทศต้องมีข้อมูลเพียงพอ การจัดเตรียม บุคลากรให้ความรู้เพิ่มทักษะที่เกี่ยวข้องสำหรับการเป็นผู้นิเทศ กำหนดบทบาทหน้าที่ของผู้นิเทศและผู้รับ การนิเทศ รวมถึงการจัดทำคู่มือการพัฒนการนิเทศภายใน

ขั้นตอนที่ 2 การวางแผนการนิเทศ (P: Planning) หมายถึง ระยะเวลาของการกำหนดขั้นตอน ปฏิทินการทำงาน จัดทำแผนการนิเทศ แผนการจัดการเรียนการสอน และสร้างเครื่องมือสำหรับใช้ในการนิเทศ ด้วยวิธีการที่เหมาะสมให้บรรลุตามความต้องการที่มีประสิทธิภาพมากที่สุดภายใต้สภาพแวดล้อมและข้อจำกัด ที่มีอยู่

ขั้นตอนที่ 3 ปฏิบัติการนิเทศสังเกตการสอน (O: Observing) หมายถึง ระยะเวลาของสร้าง บรรยากาศความไว้วางใจ การสอนงาน การติดตาม สังเกตพฤติกรรมการสอนของครู เพื่อให้เกิดความเข้าใจ สอดคล้องกับหลักการและรายละเอียดต่าง ๆ ที่กำหนด ผู้สังเกตอาจใช้วิธีการสังเกตเพียงวิธีใดวิธีหนึ่ง หรือหลายวิธีก็ได้ด้วยความร่วมมือปฏิบัติการนิเทศภายในเชิงรุกเพื่อให้บรรลุผลสู่การเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้น

ขั้นตอนที่ 4 การประเมินผลการนิเทศ (E: Evaluating) หมายถึง ระยะเวลาของการใช้เครื่องมือในการประเมินผลที่มีรูปแบบแตกต่างกันไป เช่น การประเมินผลด้วยแบบสังเกตพฤติกรรมต่าง ๆ แบบสำรวจแบบสอบถาม มีการตรวจสอบผลรวมของการปฏิบัติงานเปรียบเทียบกับวัตถุประสงค์และ เป้าหมายในการดำเนินงาน นำผลการประเมินเป็นข้อมูลย้อนกลับเพื่อปรับปรุงต่อไป

ขั้นตอนที่ 5 การสะท้อนผลการนิเทศ (R: Reflecting) หมายถึง ระยะเวลาของการร่วมวิเคราะห์ วิพากษ์วิจารณ์ ผลการนิเทศ และร่วมกันตัดสินใจเกี่ยวกับปัญหาและแนวทางแก้ไขสรุปผลการดำเนินงาน ข้อเสนอแนะ และจัดทำรายงานผลการนิเทศภายในวนรอบที่ 1 และการดำเนินการในวนรอบที่ 2

ขั้นตอนที่ 6 การขยายผลและสร้างวัฒนธรรมคุณภาพการนิเทศ (E: Extending) หมายถึง ระยะเวลาของการนำภาพความสำเร็จหรือการปฏิบัติที่ดีที่มีค่านิยมและจริยธรรมที่ชัดเจน มากำหนดเป็นมาตรฐาน ส่งเสริมการพัฒนาบุคลากรและสร้างองค์กรให้เป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพอย่างมีประสิทธิภาพแบบยั่งยืน เสริมสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการนิเทศ

Pinittha, et al. (2024) อธิบายว่า ขั้นตอนการนิเทศการศึกษา ประกอบด้วย 7 องค์ประกอบหลัก ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 (Analysis) วิเคราะห์วางแผน องค์ประกอบนี้จัดให้มีการระดมความคิด ศึกษาสภาพปัจจุบันปัญหาและความต้องการจำเป็นในโรงเรียนจากนั้นนำข้อมูลด้านผลสัมฤทธิ์ของนักเรียน จัดทำเป็นสารสนเทศ นำไปสู่การจัดทำโครงการนิเทศภายใน วางแผนการนิเทศ และปฏิทินการนิเทศที่กำหนด

ขั้นตอนที่ 2 (Knowledge) สร้างองค์ความรู้ องค์ประกอบนี้ จัดให้มีการให้ความรู้แก่ครู เพื่อสร้างองค์ความรู้ความเข้าใจแก่ครู เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้เชิงรุกที่สอดคล้องกับความต้องการจำเป็น นอกจากนี้ยังให้ความรู้เกี่ยวกับกระบวนการนิเทศภายในการสร้างสื่อวัตกรรมการสอนด้วยรูปแบบต่าง ๆ เพื่อให้สนองตอบต่อความต้องการของครูและกลุ่มสาระการเรียนรู้

ขั้นตอนที่ 3 (Learning) การเรียนรู้ องค์ประกอบนี้จัดให้ครูทุกคนได้มีการพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุกเพื่อให้มีความครบถ้วนสมบูรณ์ตั้งแต่การจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ที่เน้นการปฏิบัติ การให้นักเรียนได้มีกระบวนการคิดขั้นสูง มีการนำเสนอตลอดจนการสร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตนเอง

ขั้นตอนที่ 4 (Supervise) ปฏิบัติการนิเทศ องค์ประกอบนี้เป็นขั้นการปฏิบัติการนิเทศตามแผนปฏิทินและเครื่องมือการนิเทศที่กำหนด โดยจัดให้มีการนิเทศทั้งทางตรงและทางออนไลน์ และนำเทคนิคการนิเทศแบบต่าง ๆ มาใช้ เช่น การนิเทศแบบคลินิก (Clinical Supervision) การนิเทศแบบคู่สัญญา (Buddy Supervision) เป็นต้น

ขั้นตอนที่ 5 (Technology) ประยุกต์ใช้เทคโนโลยี องค์ประกอบนี้ได้มีการใช้ application LINE “Open Chat ประชาสัมพันธ์อนุบาลคลองลาน” Google drive มาประยุกต์ใช้ ชื่อว่า AKL Share

เพื่อเป็นช่องทางการส่งงานและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และเวทีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในการนิเทศ ที่สามารถเข้าถึงได้ทุกคน ทุกที่ ทุกเวลา และให้ครูได้มีการสะท้อนคิดเพื่อพัฒนาปรับปรุงในครั้งต่อไป

ขั้นตอนที่ 6 (Attitude) เสริมทัศนคติ องค์กรประกอบนี้มุ่งเน้นการเสริมสร้างขวัญกำลังใจ การเสริมทัศนคติที่ดีเชิงบวกเพื่อให้ครูเกิดความมั่นใจและความพึงพอใจในการทำงานและมีแรงบันดาลใจ ในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ให้ดีขึ้น

ขั้นตอนที่ 7 (Report) สรุปรายงาน องค์กรประกอบนี้มีการวัดและประเมินผลสรุปผลและจัดทำ รายงานผลการดำเนินงานนิเทศตามรูปแบบตามที่กำหนด เพื่อที่จะนำไปสู่การพัฒนา ปรับปรุงแก้ไขจุดอ่อน ในโอกาสต่อไป รวมถึงการเชิญเกียรติให้แก่ครูที่ประสบผลสำเร็จบรรลุเป้าหมายตามที่โรงเรียนกำหนดไว้

ดังนั้นอธิบายว่า การนิเทศการศึกษา เป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนรู้ โดยมีเป้าหมายหลักเพื่อพัฒนาศักยภาพของครูและบุคลากรทางการศึกษาให้สามารถจัดการเรียนรู้ให้ทันสมัย มีประสิทธิภาพ และสอดคล้องกับบริบทที่เปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ การนิเทศเน้นกระบวนการร่วมมือระหว่าง ผู้นิเทศและผู้ถูกนิเทศ โดยใช้ข้อมูล ข้อเสนอแนะ และการมีส่วนร่วมในการวางแผน การสังเกต การประเมิน และการสะท้อนผลเพื่อการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ทั้งยังส่งเสริมขวัญกำลังใจในการทำงาน และสร้างวัฒนธรรม แห่งการเรียนรู้ในองค์กรการศึกษาอย่างยั่งยืน

สรุปประเด็นการนิเทศการศึกษาได้ว่า การนิเทศการศึกษาเป็นกระบวนการสำคัญที่มุ่งพัฒนาศักยภาพ ครูและบุคลากรทางการศึกษาให้สามารถจัดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน โดยอาศัยความร่วมมือ ระหว่างผู้นิเทศ ผู้บริหาร และผู้ถูกนิเทศ เพื่อส่งเสริมให้ครูสามารถช่วยเหลือตนเองและพัฒนางาน อย่างต่อเนื่อง การนิเทศยังมีบทบาทในการยกระดับมาตรฐานการศึกษาให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคม เศรษฐกิจ และนโยบายการศึกษา นอกจากจะช่วยพัฒนาความรู้และทักษะแล้ว ยังสร้างขวัญกำลังใจ และความก้าวหน้าในวิชาชีพของครูด้วย อีกทั้งยังเป็นกลไกส่งเสริมให้ครูมีความสามารถในการทำวิจัยและใช้สื่อ นวัตกรรมทางการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งจากการศึกษาขั้นตอนการนิเทศ ของ Boonchan , et al. (2025) Champa (2024) และ Pinittha, et al. (2024) จึงสรุปเป็นขั้นตอนการนิเทศการศึกษาเพื่อพัฒนา สมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูภาษาไทย คือ 5P MODEL ประกอบด้วย 1) การวิเคราะห์ และเตรียมการ (Preparing) 2) การวางแผนและสร้างองค์ความรู้ (Planning) 3) การนิเทศและติดตาม แบบมีส่วนร่วม (Practicing) 4) การประยุกต์และสะท้อนผล (Processing) 5) การรายงานและพัฒนาต่อเนื่อง (Presenting)

2. แนวคิดเกี่ยวกับสมรรถนะครู

สมรรถนะของครู หมายถึงความสามารถร่วมกับคุณลักษณะที่พึงมี ซึ่งจะช่วยให้ครูสามารถดำเนิน กิจกรรมการเรียนการสอน รวมถึงส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยสมรรถนะดังกล่าว ครอบคลุมองค์ประกอบสำคัญ ได้แก่ ความรู้ (Knowledge) ทักษะ (Skills) และเจตคติหรือคุณลักษณะ

ด้านจิตใจ (Attitudes) ที่จำเป็นต่อการปฏิบัติงานในวิชาชีพครู ทั้งนี้ Udomphon (2020) ได้อธิบายว่า สมรรถนะครูคือคุณลักษณะของผู้ที่มีองค์ความรู้ ความสามารถ ทักษะ และลักษณะเฉพาะตัวที่จำเป็นในการเป็นครูมืออาชีพ ซึ่งสามารถออกแบบการจัดการเรียนรู้และส่งเสริมการเรียนรู้อย่างมีคุณภาพให้แก่ผู้เรียนจนบรรลุตามเป้าหมายทางการศึกษา นอกจากนี้ Intraprawat (2021) อธิบายว่า สมรรถนะครู คือความรู้ ความสามารถและคุณลักษณะเฉพาะตัว ที่ทำให้ครูสามารถปรับตัวให้เข้ากับงานที่ทำ คือ การจัดการเรียนรู้ และสามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ดีโดยการนำเอาความรู้และความสามารถต่าง ๆ นั้น ไปประยุกต์ใช้ เพื่อให้ผู้เรียนประสบความสำเร็จทางการเรียน และเป็นสมรรถนะที่สามารถพัฒนาโดยการเรียนรู้และจากประสบการณ์ ดังนั้นสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุก มีรายละเอียดดังนี้

Boonmak (2019) ได้นิยาม สมรรถนะด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ว่าเป็นชุดคุณลักษณะของครู ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการจัดการเรียนรู้ในลักษณะที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมอย่างกระตือรือร้น โดยสามารถจำแนกออกเป็น 3 ด้านหลัก ได้แก่

1. ด้านองค์ความรู้ คือ ความเข้าใจเกี่ยวกับแนวทางและวิธีการออกแบบการจัดการเรียนรู้แบบเชิงรุก ซึ่งสามารถประเมินได้ผ่านแบบทดสอบที่วัดความรู้เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้แนวนี้
2. ด้านความสามารถในการปฏิบัติ คือ ความสามารถของครูในการวางแผนและออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้ รวมทั้งทักษะในการสอนที่สนับสนุนกระบวนการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม ซึ่งสามารถวัดได้จากเครื่องมือประเมินผลด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก
3. ด้านทัศนคติที่มีต่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุก คือ ความรู้สึก แนวคิด หรือท่าทีที่ครูมีต่อการจัดการเรียนรู้แนวนี้ ซึ่งแสดงให้เห็นถึงการให้คุณค่า ความสำคัญ ความพึงพอใจ และแนวโน้มในการนำแนวคิดการเรียนรู้เชิงรุกไปใช้ในการจัดประสบการณ์ให้แก่ผู้เรียน โดยวัดผ่านแบบประเมินเจตคติ

Nuammana (2019) อธิบายว่า สมรรถนะครูในการจัดการเรียนรู้ หมายถึง ความสามารถของครูผู้รับภาระนิเทศในการจัดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ ซึ่งเกิดจากการใช้รูปแบบการนิเทศภายใน ดังนี้

1. ความรู้เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ หมายถึง ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรการสอน ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับผู้เรียน ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเทคนิควิธีการสอน ความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาและการใช้สื่อการเรียนรู้ และความรู้เกี่ยวกับการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ซึ่งได้จากแบบทดสอบ
2. ทักษะการจัดการเรียนรู้ หมายถึง ความสามารถประกอบกิจกรรมต่าง ๆ ในการจัดการเรียนรู้ได้อย่างถูกต้อง คล่องแคล่ว ชำนาญ เกี่ยวกับด้านการออกแบบการเรียนรู้ ด้านการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ ด้านการจัดการเรียนรู้ด้านการสื่อสาร ด้านการใช้สื่อเทคโนโลยีและด้านการวัดและประเมินผล
3. บุคลิกภาพในการจัดการเรียนรู้ ได้แก่ การแสดงออกของบุคลิกภาพทางกาย การแสดงออกของบุคลิกภาพทางอารมณ์ การแสดงออกของบุคลิกภาพทางสังคม การแสดงออกของบุคลิกภาพทางปัญญา

4. เจตคติต่อการจัดการเรียนรู้ ได้แก่ ความรู้สึกนึกคิดหรือท่าทีที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ที่สะท้อนถึงการเห็นคุณค่า ความสำคัญ ความพึงพอใจ และแนวโน้มพฤติกรรมจัดการเรียนรู้

Sutthaluang (2022) กล่าวถึง สมรรถนะด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ว่าเป็นความรู้ความสามารถ ทักษะ และเจตคติที่ครูแสดงออกผ่านพฤติกรรมในการออกแบบและการจัดการเรียนรู้ที่เน้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมอย่างจริงจัง ผู้เรียนจะได้ลงมือปฏิบัติ เรียนรู้ผ่านการคิดอย่างมีวิจารณญาณ และสามารถสร้างความรู้ใหม่ด้วยตนเอง รวมทั้งนำไปปรับใช้ในสถานการณ์ต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสม โดยครูที่ผ่านการพัฒนาผ่านหลักสูตรฝึกอบรมจะมีสมรรถนะในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ซึ่งสามารถจำแนกออกเป็น 6 ด้านย่อย ดังนี้ 1) ความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้เชิงรุก 2) ความสามารถในการวางแผนและออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้แบบเชิงรุก 3) ทักษะในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นการมีส่วนร่วมของผู้เรียน 3) ความสามารถในการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการเรียนรู้และการประเมินผล 4) บทบาทในฐานะผู้อำนวยความสะดวก (Facilitator) ในกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน 5) การมีคุณลักษณะผู้นำและภาวะความเป็นผู้นำในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

Champa (2024) อธิบายว่า สมรรถนะในการจัดการเรียนรู้ของครู หมายถึง ความสามารถในการจัดการเรียนการสอนที่เกิดจากกระบวนการนิเทศ ประกอบด้วย 6 สมรรถนะสำคัญ ดังนี้ 1) การบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ 2) การพัฒนาผู้เรียน 3) การบริหารจัดการชั้นเรียน 4) การวิเคราะห์ สังเคราะห์ และการวิจัยเพื่อพัฒนาผู้เรียน 5) ภาวะผู้นำครูและการสร้างความสัมพันธ์ และ 6) ความร่วมมือกับชุมชนเพื่อการจัดการเรียนรู้

Boonchan, et al (2025) ได้นำเสนอว่า สมรรถนะในการจัดการเรียนรู้ของครูเกี่ยวกับวิชาภาษาไทยในรูปแบบเชิงรุก ประกอบด้วยองค์ประกอบหลัก 3 ด้าน ได้แก่ ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการวางแผนและดำเนินการเรียนการสอนภาษาไทยแบบเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ทักษะในการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุกอย่างมีประสิทธิภาพ และทัศนคติที่ดีต่อแนวทางการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ซึ่งสะท้อนถึงความตั้งใจและความพร้อมในการปรับใช้แนวทางดังกล่าวในชั้นเรียน

สรุปประเด็นสมรรถนะครูได้ว่า สมรรถนะครูคือคุณลักษณะและความสามารถที่ครูควรมีทั้งด้านความรู้ ทักษะ และเจตคติ เพื่อจัดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ซึ่งเน้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วม ลงมือปฏิบัติ และพัฒนาทักษะคิดขั้นสูง นักวิชาการหลายท่านระบุว่าสมรรถนะนี้ประกอบด้วยองค์ประกอบสำคัญ เช่น ความรู้ ความสามารถวางแผนและจัดกิจกรรม เจตคติ บุคลิกภาพ และภาวะผู้นำ ครูสามารถพัฒนาได้ผ่านการอบรมและประสบการณ์การสอน เพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์ในการเรียนรู้ของผู้เรียนอย่างยั่งยืน

3. แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้เชิงรุก

การจัดการเรียนรู้เชิงรุก เป็นการจัดการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้สูงสุด ผู้เรียนเรียนรู้ความรับผิดชอบร่วมกัน ฝึกการมีวินัยในการทำงาน การแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบ อีกทั้ง

ยังเป็นกระบวนการสร้างสถานการณ์ให้ผู้เรียนอ่าน พุด ฟัง คิดอย่างลุ่มลึก โดยผู้เรียนจะเป็นผู้จัดระบบการเรียนรู้ด้วยตนเองและเปิดโอกาสให้ผู้เรียนบูรณาการข้อมูลข่าวสาร หรือสารสนเทศ และหลักการความคิดรวบยอด ซึ่งผู้สอนจะเป็นผู้อำนวยการจัดการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนเป็นผู้ปฏิบัติด้วยตนเอง ความรู้เกิดจากประสบการณ์ การสร้างองค์ความรู้และการสรุปทบทวนของผู้เรียน ซึ่ง Ministry of Education (2022) ให้ความหมายของ การจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ว่า เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้อย่างเต็มที่ โดยผู้เรียนจะได้รับการกระตุ้นให้ใช้กระบวนการคิดในระดับสูง เช่น การวิเคราะห์ การประเมิน และการสร้างสรรค์ ความรู้ ผู้เรียนไม่ได้เป็นเพียงผู้รับฟัง แต่จะต้องอ่าน เขียน ตั้งคำถาม อภิปรายร่วมกัน และลงมือปฏิบัติจริง ทั้งนี้จะคำนึงถึงพื้นฐานความรู้และความสนใจของผู้เรียนเป็นสำคัญ ซึ่งช่วยเปลี่ยนบทบาทของผู้เรียนจากผู้รับความรู้มาเป็นผู้ร่วมสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง ในทำนองเดียวกัน Funfueangfu (2020) ชี้ให้เห็นถึงข้อดีของการจัดการเรียนรู้เชิงรุกว่า เป็นการจัดการเรียนรู้ที่ผู้สอนสามารถใช้วิธีการเดียวหรือหลายวิธีร่วมกันในแต่ละครั้ง โดยเน้นให้ผู้เรียนมีบทบาทในการเรียนรู้ ผู้สอนมีหน้าที่เป็นผู้ดูแล ให้คำแนะนำ สนับสนุน และเสริมแรงในขณะที่ผู้เรียนแสดงออกและตอบสนองต่อกระบวนการเรียนรู้ ทั้งยังสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อความสัมพันธ์ในกลุ่ม ส่งเสริมให้ผู้เรียนทำงานร่วมกัน มีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น และสามารถปรับตัวอยู่ร่วมในสังคมได้อย่างมีความสุข อีกทั้งยังกระตุ้นให้เกิดความกระตือรือร้น เกิดแรงจูงใจใฝ่รู้ สนใจใฝ่เรียน และแสวงหาความรู้เพิ่มเติมด้วยตนเอง ส่งผลให้เกิดการเรียนรู้ที่มีความหมาย นอกจากนี้ Bonwell & Eison (2017) ได้อธิบายว่า การจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) คือกระบวนการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีบทบาทในการกระทำและคิดอย่างมีวิจารณญาณไปพร้อมกัน โดยมักใช้กิจกรรม เช่น การอ่าน เขียน อภิปราย และการแก้ปัญหา ซึ่งเป็นการกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการคิดขั้นสูง อาทิ การวิเคราะห์ การสังเคราะห์ และการประเมินค่า จากแนวคิดของนักวิชาการและหน่วยงานต่าง ๆ จึงสามารถสรุปได้ว่า การเรียนรู้เชิงรุกเป็นแนวทางการจัดการเรียนรู้ที่ยืดหยุ่น เป็นสำคัญ ให้โอกาสในการเรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติจริง ส่งเสริมการบูรณาการองค์ความรู้ พัฒนาทักษะการคิดเชิงวิเคราะห์และสร้างสรรค์ โดยผู้สอนทำหน้าที่เป็นผู้สนับสนุนและอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนมีความเข้าใจในเนื้อหาอย่างลึกซึ้ง มีความมุ่งมั่นในการเรียนรู้ และสามารถพัฒนาทักษะทางสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

กล่าวโดยสรุป การจัดการเรียนรู้เชิงรุก คือแนวทางการจัดการเรียนรู้ที่ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของผู้เรียนอย่างเต็มที่ โดยผู้เรียนทำหน้าที่เป็นผู้สร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองผ่านกิจกรรมหลากหลาย ทั้งการอ่าน การพูด การฟัง การคิด และการลงมือปฏิบัติจริง ขณะที่ผู้สอนทำหน้าที่เป็นผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ ส่งเสริมให้ผู้เรียนใช้กระบวนการคิดขั้นสูง อาทิ การคิดวิเคราะห์ การสังเคราะห์ และการประเมินค่า นอกจากนี้ยังส่งเสริมการทำงานเป็นทีม และการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียน การเรียนรู้ที่เกิดขึ้นจึงมีพื้นฐานจากประสบการณ์ตรง นำไปสู่ความเข้าใจที่ลึกซึ้งและยั่งยืน พร้อมทั้งช่วยปลูกฝังความกระตือรือร้น และพัฒนาทักษะสำคัญสำหรับการดำรงชีวิตในโลกยุคศตวรรษที่ 21 ข้อมูลสถิติหรือกรณีศึกษาในระดับเขตพื้นที่

สรุปองค์ความรู้

บทความนี้ได้ข้อค้นพบ องค์ความรู้ในการนิเทศการศึกษาเพื่อพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกที่สำคัญ คือ กระบวนการนิเทศ 5P MODEL สำหรับการนิเทศการศึกษาเพื่อพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูภาษาไทย โดยมีรายละเอียดดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การวิเคราะห์และเตรียมการ (Preparing) โดยวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน สภาพปัญหา และความต้องการจำเป็นของครูภาษาไทย วางแผนจัดโครงการนิเทศภายใน/การกำหนดบทบาทหน้าที่ และสร้างทัศนคติเชิงบวกและขวัญกำลังใจแก่ครู (Attitude)

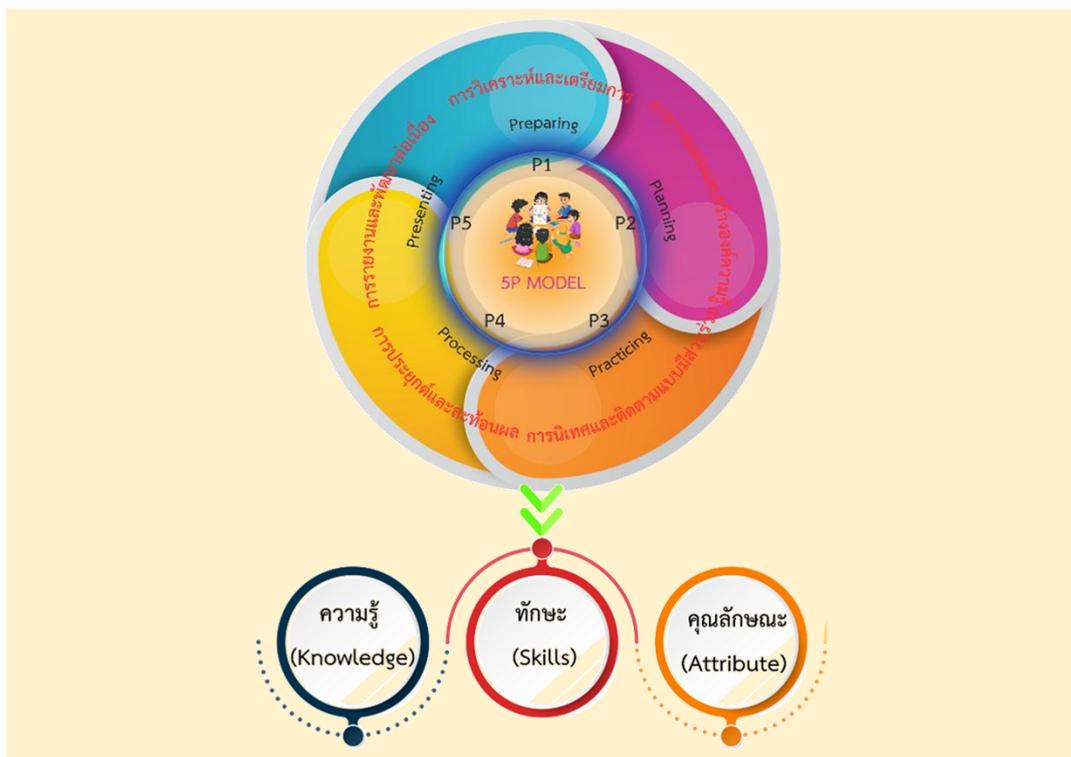
ขั้นตอนที่ 2 การวางแผนและสร้างองค์ความรู้ (Planning) โดยจัดทำแผนการนิเทศ ปฏิทิน และเครื่องมือที่ชัดเจน ให้ความรู้เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้เชิงรุก เทคนิคการสอนภาษาไทย การใช้สื่อสาระการเรียนรู้ภาษาไทย และเสริมทักษะการจัดการเรียนรู้ภาษาไทยเพื่อพัฒนากระบวนการคิดขั้นสูงของผู้เรียน

ขั้นตอนที่ 3 การนิเทศและติดตามแบบมีส่วนร่วม (Practicing) โดยลงพื้นที่/ออนไลน์ สังเกต และให้ข้อเสนอแนะการสอน (Clinical/Buddy Supervision) ส่งเสริมให้ครูภาษาไทยได้ฝึกปฏิบัติจริง และปรับปรุงจาก feedback สร้างความไว้วางใจและบรรยากาศเชิงบวกในการนิเทศ

ขั้นตอนที่ 4 การประยุกต์และสะท้อนผล (Processing) โดยใช้เทคโนโลยีในการติดตามผล เช่น LINE OpenChat, Google Drive (AKL Share) ครูภาษาไทยสะท้อนผลการสอน และนำเสนอแนวทางแก้ไขด้วยตนเอง และส่งเสริมวัฒนธรรมการเรียนรู้ร่วมในโรงเรียน

ขั้นตอนที่ 5 การรายงานและพัฒนาต่อเนื่อง (Presenting) โดย สรุปผลการนิเทศ รายงานผลการพัฒนา และเผยแพร่แนวปฏิบัติที่ดี (Best Practice) ยกย่อง/เชิดชูครูภาษาไทยที่มีพัฒนาการเด่น และเตรียมข้อมูลเพื่อการนิเทศในรอบถัดไป

กระบวนการนิเทศ 5P MODEL ถูกออกแบบมาสำหรับการนิเทศการศึกษาเพื่อพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูภาษาไทย แต่สามารถนำไปประยุกต์ใช้กับครูทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ หรือ โรงเรียนในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา ที่มุ่งเน้นการพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู โดยควรให้ความสำคัญกับ การสร้างบรรยากาศเชิงบวกในการนิเทศ และ การมีส่วนร่วมของครูตลอดกระบวนการ เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ร่วมอย่างยั่งยืน ทั้งนี้ 5P MODEL ช่วยส่งเสริมให้ครูได้พัฒนาตนเองอย่างเป็นระบบ ตั้งแต่การวิเคราะห์ความต้องการ การพัฒนาองค์ความรู้ การฝึกปฏิบัติจริง ไปจนถึงการสะท้อนผลและเผยแพร่แนวปฏิบัติที่ดี อีกทั้งยังช่วยยกระดับคุณภาพการนิเทศให้ครอบคลุมทั้งมิติวิชาการ จิตวิทยา และเทคโนโลยี ซึ่งจะเป็ประโยชน์อย่างยิ่งต่อการส่งเสริม สมรรถนะเชิงรุกของครูภาษาไทย ทั้งด้านการคิด วิเคราะห์ สื่อสาร และสร้างสรรค์การเรียนรู้เพื่อผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 อย่างแท้จริง

ภาพที่ 1 กระบวนการนิเทศการศึกษาเพื่อพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู

References

- Bonwell, C. C., & Eison, J. A. (2017). *Active learning: Creating excitement in the classroom* (ERIC Digest). ERIC Clearinghouse on Higher Education.
- Boonchan, R.,. (2025). Development of an empowering supervision model to enhance active learning instructional competencies of Thai language teachers under Nakhon Phanom Primary Educational Service Area Office 2. *MCU Buddhist Wisdom Review Journal*, 10(2), 159–172.
- Boonmak, W. (2019). *Development of an integrated supervision model to promote active learning instructional competency of basic education level teachers* (Unpublished doctoral dissertation). Naresuan University.
- Champa, K. (2024). Internal supervision management model for developing teachers' instructional competencies toward learning outcome goals of Wat Phrakoetkhongkharam School. *Journal of the Association for the Development of Educational Administration Profession of Thailand*, 6(4), 47–68.
- Funfueangfu, W. (2020). Successful implementation of active learning. *Valaya Alongkorn Review Journal (Humanities and Social Sciences)*, 9(1), 135–145.

- Intraprawat, P. (2021). Four core teacher competencies with the most influence on student learning. *Journal of Educational Studies*, 22(1), 180–195.
- Ministry of Education. (2022). *Guidelines for active learning management at the early childhood level*. Bureau of Academic Affairs and Educational Standards.
- Mongkolwanit, J. (2018). *Dual vocational education management*. Chulalongkorn University Press.
- Nuammana, J. (2019). *Development of an internal supervision model to enhance teacher competency in English language teaching for secondary schools in Northeastern Thailand* (Unpublished doctoral dissertation). Mahasarakham University.
- Office of the Education Council. (2021). *Guidelines for competency-based active learning: From concepts to practice*. Office of the Education Council.
- Office of the Basic Education Commission. (2019). *Guidelines for supervision to develop and promote active learning according to the policy of reducing learning time and increasing learning opportunities*. Ministry of Education.
- Pinittha, U., (2024). *Development of an internal supervision model to promote active learning using the AKL STAR Model at Khlong Lan Kindergarten School*. Kamphaeng Phet Primary Educational Service Area Office 2.
- Sutthaluang, S. (2022). Development of a training curriculum to enhance active learning instructional competency through coaching and mentoring for primary school teachers. *Journal of Buddhist Social Science and Anthropology*, 7(6), 468–487.
- Tipyasuk, P. (2020, June 21). *New trends in educational supervision*.
<https://www.gotoknow.org/posts/213347>
- Udomphon, B. (2020). A model for developing integrated Buddhist-based teacher competencies of education students in Rajabhat Universities. *Journal of Administrative Development Research*, 10(2), 161–175.